

Моделювання структури уроку у контексті компетентнісного підходу

*Урок – дзеркало загальної педагогічної культури вчителя,
мірило його інтелектуального багатства, показник його
світогляду, ерудиції.*

До хорошого уроку вчитель готується все життя.

В. Сухомлинський

Частина 1

ДОПОВІДЬ

**«СУЧАСНИЙ УРОК В КОНТЕКСТІ
КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ»**

-
- ▶ Компетентнісний підхід - спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток *ключових (базових, основних, надпредметних) і предметних компетентностей* особистості.
 - ▶ Поняття "компетенція" традиційно вживається у значенні "коло повноважень";
 - ▶ Компетентність – обізнаність, авторитетність, кваліфікованість.

Основні складові компетентності

- **По-перше, знання**, але не просто інформація, а швидко змінювана, динамічна, різноманітна, яку треба вміти знайти, відсіяти від непотрібної, перевести у досвід власної діяльності.
- **По-друге, вміння використовувати це знання у конкретній ситуації**; розуміння, яким чином добути це знання, для якого знання який метод потрібний.
- **По-третє, адекватне оцінювання - себе, світу, свого місця в світі, конкретного знання**, необхідності чи зайвості його для своєї діяльності, а також методу його здобування чи використання.

Три рівні компетентностей

- **Предметні** – формуються засобами навчальних предметів.
- **Міжпредметні** – належать до групи предметів або освітніх галузей.
- **Найбільш універсальними є ключові компетентності**, які формуються засобами міжпредметного і предметного змісту.

10 ключових компетентностей

- Спілкування державною мовою
- Спілкування іноземними мовами
- Математична компетентність
- Основні компетентності у природничих науках і технологіях
- Інформаційно-цифрова компетентність
- Уміння вчитися впродовж життя
- Ініціативність і підприємливість
- Соціальна і громадянська
- Обізнаність і самовираження у сфері культури
- Екологічна грамотність і здорове життя

Наскрізні лінії ключових компетентностей

- Екологічна безпека й сталий розвиток
- Громадянська відповідальність
- Здоров'я і безпека
- Підприємливість і фінансова грамотність

**Відповідно до Типової
освітньої програми для
ЗЗО**

**Український дидакт Василь
Онищук класифікував
уроки за основною
дидактичною метою**

Тип уроку

Тип уроку

**формування
компетентностей;**

Урок засвоєння нових знань

розвитку компетентностей;

**Урок формування нових умінь
і навичок**

розвитку компетентностей;

**Урок комплексного
застосування знань, умінь,
навичок**

**Урок узагальнення і
систематизації знань**

**перевірки та/або оцінювання
досягнення компетентностей;**

**Урок перевірки і корекції
знань, умінь і навичок**

**корекції основних
компетентностей;**

комбінований урок.

комбінований урок.

**перевірка
домашнього
завдання**

**актуалізація
опорних знань**

**мотивація
освітньої
діяльності**

**повідомлення
теми, мети,
завдань уроку**

**Ядро(основа уроку)
включає ті
елементи(етапи
уроку), які вирішують
основну освітню
мету уроку**

**підбиття підсумків
уроку**

рефлексія

**повідомлення
домашнього
завдання**

Вимоги до структури уроку включають:

- ▶ чітко визначені цілі та завдання уроку;
- ▶ визначення типу уроку, органічний зв'язок всіх частин уроку;
- ▶ зв'язок уроку з попереднім уроком і закласти перспективу на наступний урок;
- ▶ вибір оптимальних, виходячи із цілей і завдань уроку, методів вивчення і закріплення нового матеріалу;
- ▶ оптимальність домашнього завдання (форма, обсяг, запис у щоденнику, облік індивідуальних особливостей і т. д.).

Вимоги до підготовки та організації уроку припускають:

- ▶ підготовку та використання демонстраційного і роздавального матеріалу;
- ▶ можливість для учнів одержувати частину завдань самостійно під керівництвом педагога;
- ▶ використовувати контроль і самоконтроль учнів у процесі виконання навчальних завдань; перевірку і самоперевірку після виконання ними завдання;
- ▶ при підготовці виділити складні моменти нової теми, продумати методику їхнього пояснення.

► **Вимоги до змісту уроку і процесу навчання включають:**

- урок повинен сприяти розвитку пізнавальних процесів в учнів (сприйняттю, пам'яті, уваги, мислення, мовлення);
- формувати якості особистості школярів (дисциплінованість, акуратність, ініціативність і т. д.);
- урок повинен сприяти мотиву позитивного відношення учнів до навчання.

► **Вимоги до техніки проведення уроку припускають:**

- певний ритм і темп уроку оптимальний для учнів класу;
- сприятливий психологічний клімат на уроці (взаємна доброзичливість, готовність учителя прийти на допомогу учневі і т. д.);
- взаємне співробітництво вчителя й учнів, педагогічний такт;
- використання різних видів діяльності учнів, підтримувати інтерес до уроку.

Моделювання

Створення умовної моделі уроку:

Чітке визначення місця уроку і в змістовому, і в методичному аспектах у межах навчального курсу, розділу, теми;
формулювання загальної мети вивчення матеріалу;
вибір педагогічних методів, прийомів, технологій, використання яких забезпечить досягнення поставленої мети найбільш раціональним шляхом

Проектування

Створення структури педагогічного процесу:

Визначення виховних і розвивальних завдань;
прогнозування результатів;
опрацювання змістової частини матеріалу;
визначення методів, прийомів роботи;
прогнозування навчальних та загальних компетентностей, які формуються на уроці

Конструювання

Створення конструктора (конспекту) уроку:

Чітке формулювання мети, завдань, типу, форми проведення уроку
конкретизація методів, прийомів;
запис дій учителя та передбачення дій учнів;
раціональний розподіл часу;
виділення структурних елементів навчальної діяльності

Частина 2

Генерування ідей

«Моделювання сучасного компетентнісного уроку»

(робота в групах)

Організація роботи в групах

Модератор	Цільова аудиторія
Тхір Любомира Ярославівна	Вчителі природничо-математичного циклу
Журлова Наталія Євгенівна	Вчителі суспільно-гуманітарного циклу
Гринькевич Казимира Станіславівна	Вчителі початкових класів, вихователі ГПД
Лужна Олександра Миронівна	Вчителі художньо-естетичного циклу, фізичної культури, ЗВ, педагоги-організатори, практичні психологи, соціальні педагоги

Модуль вступного повторення

► **Мета:**

- Визначити рівень попередньої підготовленості учнів, що стосується теми.
- Актуалізувати знання, що потрібні для введення нового матеріалу. Активізувати мислення учнів.

► **Методи:**

► **Прийоми:**

► **Форми навчання:**

Модуль вивчення нового матеріалу

► **Мета:**

- Допомогти учням засвоїти факти та основні ідеї.
- Забезпечити якість вивчення нового матеріалу.
- Формувати вміння виділяти головне, аналізувати, конспектувати, порівнювати, зіставляти.
- Забезпечити диференційований підхід.
- Встановити зв'язки між засвоєними та новими знаннями.

► **Формувати групи компетентностей:**

► **Методи:**

► **Прийоми:**

► **Форми навчання:**

Модуль практики

- **Мета:**
- Формувати вміння практичного застосування знань, умінь і навичок. Формувати й удосконалювати вміння й навички у стандартах прямого й успішного руху до накресленої мети.
- Забезпечити ситуацію вибору.
- Формувати вміння розв'язувати типові завдання, формувати творчі вміння.
- Переносити знання і способи діяльності, життєвого досвіду в нову ситуацію.
- **Формувати групи компетентностей:**
- **Методи:**
- **Прийоми:**
- **Форми навчання:**

Модуль спостереження і діагностики

- **Мета:**
- Організувати і підтримати безперервний зворотний зв'язок.
- Одержати своєчасну інформацію про успішність просування у навчанні всіх учнів.
- Спостерігати за процесом засвоєння та застосування знань, умінь і навичок.
- Здійснювати моніторинг навчальних досягнень учнів.
- **Формувати групи компетентностей:**
- **Методи:**
- **Прийоми**
- **Форми навчання:**

Модуль домашньої роботи

- **Мета:**
- Удосконалити, узагальнити, систематизувати знання, вміння та навички.
- Розвивати самостійність та творче мислення.
- Формувати вміння самостійно засвоювати окремі питання навчального матеріалу.
- **Формувати групи компетентностей:**
- **Методи:**
- **Прийоми:**
- **Форми навчання:**

Модуль узагальнення і систематизації

- ▶ **Мета:**
- ▶ Узагальнити і систематизувати знання, уміння і навички.
- ▶ Установити загальні зв'язки в матеріалі, що дозволяє побачити учням тему (розділ) в цілому.
- ▶ Формувати вміння застосовувати набуті знання під час розв'язування задач різного рівня складності.
- ▶ Формувати потребу до постійної самоосвіти, продуктивної творчої діяльності.
- ▶ **Формувати групи компетентностей:**
- ▶ **Методи:**
- ▶ **Прийоми:**
- ▶ **Форми навчання:**

Модуль психологічного супроводу

- ▶ **Мета:**
- ▶ Врахувати психофізіологічні особливості учнів. Розвивати пізнавальні процеси (пам'ять, увагу, сприймання, мислення, мовлення, уяву тощо) та математичні здібності учнів. Формувати пізнавальний інтерес.
- ▶ Створити позитивно-емоційний настрій і психологічно комфортні умови.
- ▶ Сприяти позитивному відношенню учнів до навчання.
- ▶ **Методи:**
- ▶ **Прийоми:**
- ▶ **Форми навчання:**

Модуль рефлексії

- Підбиття підсумків
- Прийоми:
- **Власне рефлексія** (усна й письмова, інтелектуальна й емоційна)
- Прийоми:

Частина 3

**Фокус-дискусія
(узагальнення роботи в групах)**

**Підготовка презентації
«Модель сучасного компетентнісного уроку»**

Частина 4

Презентація

«Модель сучасного компетентнісного уроку»

(доповідь фасилітатора)

Модуль вступного повторення

- **Мета:**
- Визначити рівень попередньої підготовленості учнів, що стосується теми.
- Актуалізувати знання, що потрібні для введення нового матеріалу. Активізувати мислення учнів.
- **Методи:** фронтальна бесіда, усне опитування, робота зі схемами, рисунками, метод прогнозування, робота з текстом підручника, самоперевірка за зразком тощо.
- **Прийоми:** «Інтрига», «Дивуй!», «Фантастична добавка», «Відстрочена загадка», заповнення кросвордів, «Альтернатива», «Світлофор», «Мозковий штурм», «Асоціація», «Зайве слово», «Назви відповідь», «Пошук загального», «Групування слів», «Лото», «Зашифровки», «Незакінчені речення» тощо.
- **Форми навчання:** індивідуальні, парні, групові, фронтальні.
- **Засоби:** диктанти, тести, ТЗН, навчальні та наочні посібники, підручник, таблиці, моделі тощо.

Модуль вивчення нового матеріалу

Мета:

- Допомогти учням засвоїти факти та основні ідеї.
- Забезпечити якість вивчення нового матеріалу.
- Формувати вміння виділяти головне, аналізувати, конспектувати, порівнювати, зіставляти.
- Забезпечити диференційований підхід.
- Встановити зв'язки між засвоєними та новими знаннями.
- **Формувати** групи компетентностей: соціально-трудова, інформаційна, загальнокультурна, вміння вчитися.
- **Методи:** пояснення, коментоване читання тексту під керівництвом учителя, проблемна лекція, семінар-практикум, фронтальна бесіда, дискусія, робота з книгою, посібниками, схемами, таблицями, рисунками, моделями, демонстрація презентацій.
- **Прийоми:** «Асоціації», «Мозкова атака», створення проблемної ситуації, використання яскравих афоризмів, порівнянь, образів, «Знаємо — бажаємо дізнатися — дізналися», «Моделі, що ожили», «Снігова грудка», «Ажурна пилка», «Акваріум», «Броунівський рух», «Два-чотири — всі разом», «Навчаючи — учусь», «Павучки», «Місткий кошик» тощо.
- **Форми навчання:** парна, групова, індивідуальна, колективна, фронтальна.
- **Засоби:** ТЗН, підручники, посібники, довідники, Internet, інформаційні таблички, роздавальний матеріал, таблиці, моделі тощо.

Модуль практики

Мета:

- Формувати вміння практичного застосування знань, умінь і навичок. Формувати й удосконалювати вміння й навички у стандартах прямого й успішного руху до накресленої мети.
- Забезпечити ситуацію вибору.
- Формувати вміння розв'язувати типові завдання, формувати творчі вміння.
- Переносити знання і способи діяльності, життєвого досвіду в нову ситуацію.
- **Формувати** групи компетентностей: соціально-трудова, інформаційну, загальнокультурну, соціально-трудова, вміння вчитися.
- **Методи:** практичні роботи, розв'язування завдань за зразком, метод коментування, робота з підручником та різними джерелами інформації.
- **Прийоми:** «Асоціативний ряд», «Синтез думок», «Альтернатива», «Коментування», «Навчаючи – учусь», «Карусель», «Поєдинок», «Інтелектуальний тир», змагання тощо.
- **Форми навчання:** парна, групова, індивідуальна, колективна, фронтальна.
- **Засоби:** ТЗН, математичні диктанти, тести, навчальні та наочні посібники, роздавальний матеріал, схеми тощо.

Модуль спостереження і діагностики

Мета:

- Організувати і підтримати безперервний зворотний зв'язок.
- Одержати своєчасну інформацію про успішність просування у навчанні всіх учнів.
- Спостерігати за процесом засвоєння та застосування знань, умінь і навичок.
- Здійснювати моніторинг навчальних досягнень учнів.
- **Формувати групи** компетентностей: соціально-трудова, загальнокультурна.
- **Методи:** спостереження, дискусія, створення проблемної ситуації тощо.
- **Прийоми:** «Світлофор настрою», «Зворотний зв'язок», «Релаксаційні вправи», рефлексія тощо.
- **Форми навчання:** індивідуальна, парна, фронтальна, колективна.
- **Засоби:** ТЗН, завдання для моніторингу рівня знань, навчальні та наочні посібники тощо.

Модуль домашньої роботи

Мета:

- Удосконалити, узагальнити, систематизувати знання, вміння та навички.
- Розвивати самостійність та творче мислення.
- Формувати вміння самостійно засвоювати окремі питання навчального матеріалу.
- **Формувати** групи компетентностей: інформаційну, уміння вчитися, соціально-трудова.
- **Методи:** виконання вправ, письмових і графічних робіт, підготовка рефератів, доповідей, самоперевірка, індивідуальне опитування, фронтальна бесіда, робота з підручником, довідниками, додатковою літературою, використання Internet тощо.
- (залучення консультантів, якість виконання д/з за допомогою звірки зі зразками, усний коментар, самостійна робота, що аналогічна до домашньої).
- **Прийоми:** «Інтелектуальна розминка», «Одне завдання на двох», «Вірю - не вірю», «Так – ні», «Знайди помилку», «Вибери сам», «Ярмарок – подорож», «Заздалегідь», «Творче завдання», бліцопитування ланцюжком, тощо.
- **Форми навчання:** індивідуальна, парна, групова.
- **Засоби:** навчальні та наочні посібники, довідкова література, Internet , інформаційні таблички тощо.

Модуль узагальнення і систематизації

Мета:

- Узагальнити і систематизувати знання, уміння і навички.
- Установити загальні зв'язки в матеріалі, що дозволяє побачити учням тему (розділ) в цілому.
- Формувати вміння застосовувати набуті знання під час розв'язування задач різного рівня складності.
- Формувати потребу до постійної самоосвіти, продуктивної творчої діяльності.
- **Формувати** групи компетентностей: соціально-трудова, загальнокультурна.
- **Методи:** порівняння, узагальнення, усна розповідь, бесіда, вступні, оглядові, пошукові семінари, дебати, конференції тощо.
- **Прийоми:** «Письмовий звіт», «Шпаргалка», «Пошта», «Перепишу параграф по-своєму», «Я – вчитель», «Інтелектуальне лото», «Ділова гра», «Аукціон ідей», «Творча робота», «Учені та їхні відкриття», «Фантастичні фігури» тощо.
- **Форми навчання:** індивідуальна, парна, фронтальна, колективна.
- **Засоби:** ТЗН, навчальні та наочні посібники, інформаційні картки, тести тощо.

Модуль психологічного супроводу

Мета:

- Врахувати психофізіологічні особливості учнів. Розвивати пізнавальні процеси (пам'ять, увагу, сприймання, мислення, мовлення, уяву тощо) та математичні здібності учнів. Формувати пізнавальний інтерес.
- Створити позитивно-емоційний настрій і психологічно комфортні умови.
- Сприяти позитивному відношенню учнів до навчання.
- **Методи:** інтерактивні, ігрові, релаксаційні тощо.
- **Прийоми:** «Світлофор настрою», «Навіювання», «Відстрочена відгадка», «Бліц-опитування», «Релаксаційні вправи», «Зворотний зв'язок» тощо.
- **Форми навчання:** індивідуальні, парні, групові, фронтальні, колективні.
- **Засоби:** ТЗН, інформаційні таблички тощо

Модуль рефлексії

- **Підбиття підсумків**
- *Прийоми: бесіда, відповіді на запитання щодо змістовного аспекту уроку (наскільки корисним вивчений матеріал? Де можна застосувати на практиці?)*
- **Власне рефлексія** (усна й письмова, інтелектуальна й емоційна).
- *Прийоми: синквейн, висновки, «Шкала ефективності», «Лист побажань»*

Сучасний компетентнісно спрямований урок повинен будуватися за таким алгоритмом:

- 1. Конкретизація загальної мети (цілі) уроку. (Визначення предметної та ключової (ключових) компетентностей до конкретного уроку).
- 2. Поділ змісту виучуваної теми на навчальні ситуації в залежності від його структури — теоретичні знання, знання способів діяльності, знання в дії або вміння тощо.
- 3. Формулювання цільового завдання до кожної навчальної ситуації.
- 4. Вибір методів навчання, адекватних цільовим завданням за їх дидактичними функціями (засвоєння, формування, узагальнення) та змісту навчального матеріалу (теоретичний, емпіричний чи практичний).
- 5. Вибір форм організації навчальної діяльності учнів (індивідуально-самостійна, парна, групова, загальнокласна, фронтальна чи їх оптимальне поєднання) адекватно змісту та методам роботи.
- 6. При виборі змісту, методів і форм орієнтація на цільову установку й уявлення очікуваного результату спільної діяльності (кожний проміжний результат).

Правила для побудови компетентнісного уроку

- ▶ Головним є не предмет, якому ви навчаєте, а особистість, яку ви формуєте. Не предмет формує особистість, а вчитель своєю діяльністю, пов'язаною з вивченням предмета.
- ▶ На виховання активності не шкодуйте ні часу, ні зусиль. Сьогоднішній активний учень — завтрашній активний член суспільства.
- ▶ Ставте учнів у ситуації, котрі вимагають виявлення та пояснення розбіжностей між фактами, що спостерігаються, та наявним знанням.
- ▶ Допмагайте учням оволодіти найбільш продуктивними методами навчально-пізнавальної діяльності, навчайте їх вчитися.
- ▶ Слід якомога частіше використовувати питання «чому?», щоб навчити мислити причинно-розуміння причинно-наслідкових зв'язків є обов'язковою умовою розвивального навчання.
- ▶ Пам'ятайте, що насправді знає не той, хто переказує, а той, хто застосовує на практиці.
- ▶ Привчайте учнів думати та діяти самостійно. Поступово відходьте від механічних переказів, дослівного відтворення.
- ▶ Творче мислення розвивайте всебічним аналізом проблем, пізнавальні задачі розв'язуйте кількома способами, частіше практикуйте творчі завдання.
- ▶ Вчителі з будь-якого предмета, не тільки мови і літератури, мають слідувати за способом та формою висловлення думки учнів.

-
- Слід частіше показувати учням перспективи їх навчання.
 - Використовуйте схеми, плани, щоб забезпечити засвоєння системи знань.
 - Оскільки міцність запам'ятовування інформації, що засвоєна у вигляді логічних структур, є більш високою, ніж міцність розрізнених знань, закріплювати слід ті знання, що подані у цілісних логічних структурах.
 - У значних блоках інформації легше встановлюються логічні зв'язки, чіткіше простежується головна думка, котру легше виділити й показати учням.
 - У процесі навчання обов'язково враховуйте індивідуальні особливості кожного учня, об'єднуйте в диференційовані підгрупи учнів з однаковим рівнем.
 - Вивчайте і враховуйте життєвий досвід учнів, їх інтереси, особливості розвитку.
 - Будьте обізнаними з останніми науковими досягненнями із свого предмета.
 - Заохочуйте дослідницьку роботу школярів. Знайдіть можливості ознайомити їх із технікою експериментальної роботи, алгоритмами розв'язання винахідницьких задач, обробкою першоджерел і довідкових матеріалів.
 - Суспільно-історичною практикою доводьте необхідність наукових знань, які вивчаються в школі. Навчайте так, щоб учень розумів, що навчання є для нього життєвою необхідністю.
 - Пояснюйте школярам, що кожна людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів.